

**Advies over de modulaire opleidingen Maatschappij-
oriëntatie, NT1, Opstap Frans, Opstap Engels voor de
basiseducatie**

Advies over de modulaire opleidingen Maatschappij-oriëntatie, NT1, Opstap Frans, Opstap Engels voor de basiseducatie

1 Synthese

De Raad Volwassenenonderwijs neemt nota van het voornemen van de minister om een besluit aan de Vlaamse Regering ter goedkeuring voor te leggen dat de modularisering in de basiseducatie ten gronde regelt en vraagt om over dit besluit een advies te kunnen uitbrengen.

Bij de beoordeling van de modulaire opleidingen in dit advies, formuleert de raad een aantal aandachtspunten bij de instapvereisten. Hij vertolkt daarmee zijn bezorgdheid om de trajecten in de basiseducatie zo toegankelijk mogelijk te houden. Verder meent de raad dat de voorgestelde opleidingen voldoende flexibel zijn opgebouwd en rekening houden met de verschillende doelgroepen van de basiseducatie. Of de vooropgestelde doelen haalbaar zullen zijn voor de meerderheid van de cursisten, zal zeker opgevolgd en geëvalueerd moeten worden. Voor de opleidingen Opstap Frans en Opstap Engels stelt de raad een alternatief traject voor om inhoudelijke en organisatorische redenen.

De raad meent ook dat modularisering verzoenbaar kan zijn met de vraag naar maatwerk in de basiseducatie door doelen uit bestaande modulaire opleidingen op centrumniveau te selecteren en te groeperen.

De raad stelt ten slotte voor dat de overheid zou overwegen of het opportuun is dat de centra basiseducatie het getuigschrift basisonderwijs en het getuigschrift van de eerste graad secundair onderwijs zouden kunnen uitreiken.

2 Situering

2.1 Wettelijke basis van de adviesvraag

Op 10 februari 2005 vroeg de Afdeling Volwassenenonderwijs van het departement Onderwijs een advies over de volgende opleidingsprofielen voor de basiseducatie, die de Dienst voor Onderwijsontwikkeling heeft uitgewerkt, in uitvoering van artikel 5 van het decreet¹ van 12 juli 1990, gewijzigd bij decreet² op 7 mei 2004.

2.2 Voorwerp van de adviesvraag

Voor Maatschappij-oriëntatie liggen vijf modulaire opleidingen ter advies voor:

- Maatschappij-oriëntatie: maatschappelijk functioneren
- Maatschappij-oriëntatie: maatschappelijk participeren
- Maatschappij-oriëntatie: basis functioneren op het werk

¹ Decreet van 12 juli 1990 houdende de regeling van basiseducatie voor laaggeschoolde volwassenen.

² Decreet betreffende de regionale technologische centra en houdende noodzakelijke en dringende onderwijsbepalingen (B.S. 31/08/04)

- Maatschappij-oriëntatie: functioneren op het werk
- Maatschappij-oriëntatie: opstap tweedekansonderwijs.

Voor Opstap Frans en Opstap Engels liggen telkens 2 modulaire opleidingen ter advies voor:

- Frans - opstap talen
- Frans - opstap tweedekansonderwijs
- Engels - opstap talen
- Engels - opstap tweedekansonderwijs

Ten slotte ligt ook een modulaire opleiding Nederlands (NT1) ter advies voor.

De voorstellen bevatten:

- een overzicht van de modulaire opleidingenstructuur van de basiseducatie, voor zover ze tot op heden is ontwikkeld;
- de opleidingstrajecten, met aanduiding van het aantal modules, hun omvang, de volgordebetrekkingen tussen de modules en de bijhorende studiebekrachtiging;
- de instapvereisten voor de opleiding en voor elke module;
- per module, de ontwikkelingsdoelen, in de meeste gevallen aangevuld met voorbeelden of concretisering;
- het vak of de vakken waarmee een module wordt gelijkgesteld (benaming van het vak, soort vak (AV), niveau en onderwijsvorm)
- per module, de sleutelcompetenties.

Dit advies bevat

- de beoordeling van die opleidingsprofielen;
- de criteria op basis waarvan de Raad Volwassenenonderwijs de opleidingsprofielen heeft beoordeeld;

De Commissie Basiseducatie, aangevuld met deskundigen uit de centra basiseducatie en de centra voor volwassenenonderwijs, heeft dit advies voorbereid op 8 en 16 maart 2005.

3 Reglementair kader van de modularisering in de basiseducatie

In zijn advies van 30 november 2004 over het opleidingsprofiel NT2 Alfa R.1 -1.1 formuleerde de raad een aantal bemerkingen over het reglementair kader van de modularisering in de basiseducatie en over het begrippenkader.

De raad is verheugd van de minister te mogen vernemen dat hij een ontwerpbesluit voorbereidt dat de modaliteiten van de modulaire structuur van de basiseducatie zal regelen, samen met de goedkeuringsprocedure, de invoeringsdata, alsook de studiebekrachtiging en dat het begrippenkader zal definiëren.

De raad vraagt kennis te kunnen nemen van dit ontwerpbesluit en hierover een advies te kunnen uitbrengen.

4 Beoordeling van de modulaire opleidingen

4.1 Algemene bemerkingen over alle ter advies voorliggende opleidingen

4.1.1 Instapvereisten

De raad vindt het goed dat de meeste modules instapvrij zijn. Voor die modules waar als instapvereiste wordt aangegeven dat de cursist de ontwikkelingsdoelen van één of meerdere andere modules moet beheersen, vindt de raad dat het volstaat om aan te geven welke instapvereisten er zijn.

De raad acht het niet wenselijk om in de opleidingsprofielen vast te leggen op welke manieren de centra kunnen nagaan of de cursist aan de instapvereisten voldoet. Dat het behalen van een bepaald studiebewijs van rechtswege toegang geeft tot een bepaalde module, is een principe dat de raad onderschrijft. Indien een cursist níét over dergelijk studiebewijs beschikt, moet een centrum de kandidaat-cursist op basis van een gemotiveerd oordeel kunnen toelaten.

De raad wijst er wel op dat de centra hiervoor over de nodige instrumenten, personeel en tijd moeten kunnen beschikken.

Wat de sjabloon betreft, meent de raad dat de voorstelling aan duidelijkheid zou winnen indien het symbool voor “specifieke instapvereisten” voor de desbetreffende modules wordt geplaatst in plaats van voor de gehele opleiding.

4.1.2 (H)erkenbaarheid van studiebewijzen

De raad neemt nota van het feit dat de studiebekrachtiging wettelijk zal worden geregeld via een besluit van de Vlaamse Regering. De raad stelt evenwel vast dat een informatiebeweging nodig zal zijn ten aanzien van andere actoren in de volwasseneneducatie (VDAB, VIZO, Sociaal-cultureel werk) maar ook ten aanzien van de centra voor volwassenenonderwijs, indien men de doorstroomkansen van cursisten basiseducatie wil verhogen en optimaliseren. De raad vindt dat bij deze informatiebeweging de complementariteit van het opleidingsaanbod in de basiseducatie met beroeps- of andere opleidingen moet beklemtoond worden.

De raad wijst op de noodzaak om de beroepsstructuur, de beroepsopleidingenstructuur en de educatieve structuren expliciet aan mekaar te relateren.

4.1.3 Haalbaarheid van de modules in de modulaire opleidingen

De raad merkt op dat de praktijk zal moeten uitwijzen of de vooropgestelde doelen voor de meerderheid van het doelpubliek van de basiseducatie, haalbaar zullen zijn in het vooropgestelde aantal lestijden. Dit is één van de aspecten die de raad wenst te evalueren na de implementatie (zie punt 6 hieronder). De raad wijst er nu reeds op dat de opgegeven uren hoe dan ook als minimumuren moeten beschouwd worden.

4.1.4 Formulering van de ontwikkelingsdoelen

De ontwikkelingsdoelen bevatten een mate van concreetheid die elk van de afnemers (inspectie, leerplanmakers, educatieve medewerkers in de centra) moet toelaten de opleidingsprofielen op een éénduidige en gebruiksvriendelijke manier te gebruiken.

De concretisering is van overheidswege bedoeld als service en ondersteuning van het veld. In zijn antwoord op het advies over de modulaire opleiding NT2 Alfa R. 1, 1.1 geeft de minister aan dat men de concretisering als voorbeelden moet beschouwen, dat ze bedoeld zijn als servicedocument voor de centra of voor de leerplanmakers die de opleidingsprofielen op leerplanniveau nog verder kunnen toespitsen op verschillende doelgroepen. De minister stelt verder dat de overheid deze concretisering geenszins wil opleggen aan de sector. Hij besluit dat de concretisering illustraties zijn van de doelen en louter dienen ter ondersteuning van het veld.

De raad onderschrijft dit standpunt.

4.1.5 Vakkenconcordanties

De raad wijst erop dat het gelijkstellen van een module met een vak niet aan de orde is voor (het personeel van) de basiseducatie. Hij gaat ervan uit dat de voorgestelde vakkenconcordanties uit de modulaire opleidingen van de basiseducatie worden geschrapt.

4.2 Beoordeling van de opleidingen Maatschappij-oriëntatie

Elk van deze vijf opleidingen is uitgewerkt in functie van specifieke cursistprofielen en van het perspectief dat de verschillende doelgroepen beogen (maatschappelijke, professionele of educatieve redzaamheid).

De ontwikkelingsdoelen zijn afgeleid van de ontwikkelingsdoelen van het basisonderwijs en de eindtermen van de eerste graad secundair onderwijs; niet alle doelen van het leerplichtonderwijs werden evenwel weerhouden. De doelen zijn zo geselecteerd dat de opleidingen waarin ze resulteren een volwaardig alternatief curriculum voor volwassenen vormen, voor wat betreft het luik “wereldoriëntatie” in het basisonderwijs en de vakken natuurwetenschappen, aardrijkskunde en geschiedenis uit de 1ste graad van het secundair onderwijs.

4.2.1 Benamingen van de opleidingen

De raad vraagt dat de overheid zou nagaan of het opportuun is om het geheel van deze 5 opleidingen te groeperen in een “leergebied” Maatschappij-oriëntatie (“leergebieden” in de zin van “studiegebieden” in het secundair OSP: “een groep van inhoudelijk verwante opleidingen”³).

In afwachting daarvan acht de raad het opportuun om de opleidingen steeds op eenzelfde manier te benoemen en de benamingen te gebruiken zoals vermeld onder 2.2 hierboven.

³ Decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs, art.3, 46°.

4.2.2 Inhoud en opbouw van de opleidingen

De raad vindt dat de voorstellen voldoende ruimte bieden voor inhoudelijke differentiatie en voldoende flexibel zijn opgebouwd om tegemoet te komen aan de meeste cursistprofielen.

4.3 Beoordeling van de modulaire opleiding Nederlands (NT1)

4.3.1 Instapvereisten

De raad vindt het onderscheid tussen Nederlandstalige en niet-Nederlandstalige cursisten niet relevant. *Indien* er instapvereisten moeten worden geformuleerd, moet men ze formuleren in termen van vaardigheden, niet in termen van Nederlandstalig vs niet-Nederlandstalig.

Een definitie van “Nederlandstalig” en “niet-Nederlandstalig” ontbreekt; het onderscheid is in een aantal grensgevallen niet duidelijk, maar er zijn op dit ogenblik geen screeningsinstrumenten voorhanden om dit onderscheid in de praktijk toe te passen.

De raad is van mening dat voor anderstalige cursisten, in het opleidingsaanbod van de basiseducatie veel adequatere opleidingen voorhanden zijn (NT2, Alfa-NT2) en dat de centra voldoende deskundigheid bezitten om oordeelkundig elke kandidaat-cursist te oriënteren naar het opleidingsaanbod dat het best beantwoordt aan zijn profiel en zijn behoeften.

De raad stelt voor om de resultaten van de implementatie van alle modulaire opleidingen in de basiseducatie af te wachten, en pas dan na te gaan of het nog nodig is bijkomende instapvereisten op te leggen of niet. Maar op dit ogenblik acht de raad dit in ieder geval niet opportuun.

4.3.1.1 Module beginniveau 1

De raad vindt eigenlijk dat voor een allereerste module van het laagst mogelijke educatieve traject “Nederlands-NT1” in de opleidingenstructuur van het volwassenenonderwijs géén instapvereisten kunnen worden geformuleerd.

De raad pleit ervoor om nu voor de module “beginniveau 1” géén instapvereisten op te leggen.

4.3.1.2 Alle andere modules

De raad vraagt dat in alle andere modules van de opleiding Nederlands, in de instapvereisten géén onderscheid zou worden gemaakt tussen Nederlandstalige en niet-Nederlandstalige cursisten. De instapvereisten zouden dus louter in termen van voorkennis en vaardigheden moeten worden geformuleerd.

4.3.2 Inhoud en opbouw van de opleiding

De raad vindt dat het voorstel voldoende ruimte biedt voor inhoudelijke differentiatie en voldoende flexibel is opgebouwd om tegemoet te komen aan de meeste cursistprofielen.

Of de uitgetekende modulaire structuur van het begin- en tussenniveau NT1 een adequaat aanbod vormt voor de potentiële cursisten voor deze modules, zal een aandachtspunt moeten zijn bij de evaluatie.

In de schematische voorstelling van het traject, suggereert de raad om ook voor de modules “Eindniveau 1 Ter A”, “Eindniveau 1 Ter B” en “Eindniveau 1 Ter C” aan te geven dat één van de drie voldoende kan zijn (“1/3”) om een certificaat “NT1 Basis” uit te reiken.

4.3.3 Vermeldingen op de studiebewijzen

De raad geeft aan dat de cursisten de aanduiding “NT1 niveau basisonderwijs” niet positief ervaren. De raad stelt voor deze aanduiding te vervangen door “NT1 Basis”.

4.4 Beoordeling van de modulaire opleidingen Opstap Frans en Opstap Engels

Hiervoor liggen telkens twee opleidingen ter advies voor:

- Opstap - talen, wat bedoeld is voor het maatschappelijk functioneren en als opstap naar taalopleidingen van het studiegebied talen van het OSP.
- Opstap - tweedekansonderwijs, wat bedoeld is als opstap naar Frans en Engels in de tweede graad van het studiegebied Algemene vorming.

Er is behoefte aan twee verschillende trajecten omdat er twee verschillende referentiekaders van toepassing zijn: de taalopleidingen zijn afgestemd op het Europees referentiekader voor de talen; de opleidingen van het studiegebied Algemene vorming zijn afgestemd op de eindtermen van het leerplichtonderwijs.

4.4.1 Instapvereisten

De raad onderschrijft de wenselijkheid om een bepaald niveau van taalvaardigheid te vereisen in de moedertaal; de raad wenst evenwel niet dat een onderscheid wordt gemaakt tussen Nederlandstalige en niet-Nederlandstalige cursisten om de hierboven (zie 4.3.1) omschreven redenen.

4.4.2 Inhoud en opbouw van de opleidingen

4.4.2.1 Inhoud

De raad onderschrijft de inhoudelijke benadering, die erin bestaat dat de basiseducatie de cursisten een voortraject aanbiedt met het oog op het instappen in:

- het eerste leerjaar of de eerste modules van de taalopleidingen in het OSP;
- de overeenkomstige taalmodules van de 2de graad in het studiegebied Algemene vorming.

De cursisten verwerven in de basiseducatie bijgevolg níét het niveau Breakthrough, maar maken kennis met een aantal contexten en taalhandelingen en met de leerstrategieën die nodig zijn om een vreemde taal aan te leren.

De raad wijst op een aantal onduidelijkheden in de inhoudelijke beschrijving van de modules “Opstap Frans / Engels functioneren”:

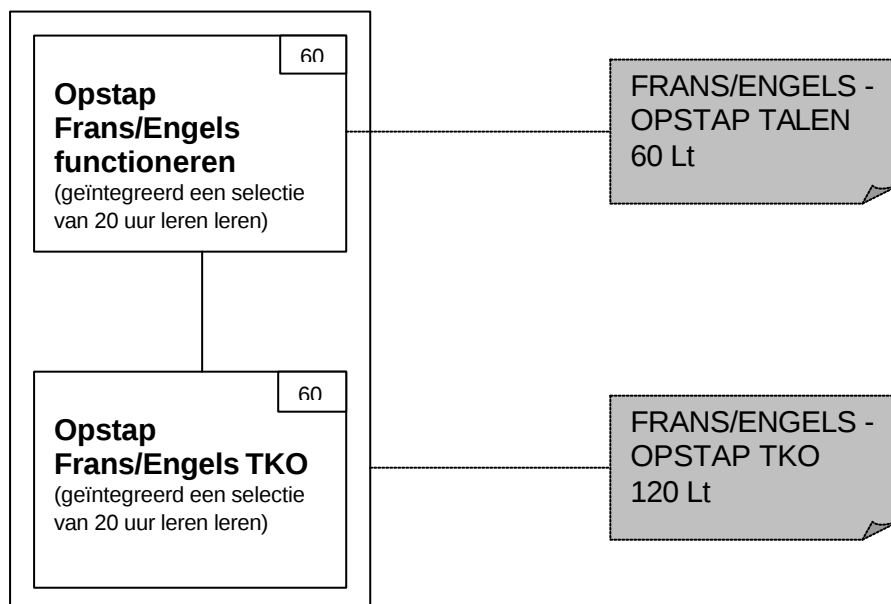
Situering van de module in de opleiding

De raad stelt voor om de omschrijving “Wie de doelen van deze module heeft bereikt, kan naargelang zijn wensen en bekwaamheden zijn leerweg voortzetten **in de trajecten “Opstap talen”** of “Opstap tweedekansonderwijs”, te vervangen door:

“Wie de doelen van deze module heeft bereikt, kan naargelang zijn wensen en bekwaamheden zijn leerweg voortzetten **in de opleidingen Frans/Engels van het studiegebied talen in de centra voor volwassenenonderwijs**, niveau R.1, 1.1 of in het traject “Opstap tweedekansonderwijs” **in de centra voor basiseducatie**.”

4.4.2.2 Opbouw

De raad gaat niet akkoord met het voorstel en stelt het volgende alternatief traject voor.

De raad motiveert dit voorstel als volgt:

- 60 lestijden volstaan als opstap talen: het gaat louter om een initiatie en kennismaking met het niveau Breakthrough van de taalopleidingen.
- De raad opteert ook voor 60 lestijden omdat ze gemakkelijker te organiseren zijn.
- De raad verkiest de leervaardigheidsdoelen in één enkele module samen met de andere doelen te integreren omdat dit een efficiëntere en gerichtere aanpak mogelijk maakt. Zo kan men in elk van de modules die leervaardigheden bij de cursisten nastreven die aansluiten bij het doorstroomperspectief.

4.4.3 Aansluiting bij vervolgtrajecten

Vermits deze opleidingen precies bedoeld zijn als opstap, vindt de raad dat de module “opstap Frans/Engels – tweedekansonderwijs” de cursist rechtstreeks toegang moet geven tot de overeenkomstige modules van de Algemene vorming 2de graad, en dus niet tot de “opfrismodules” die in het tweedekansonderwijs mogelijk zijn. De raad meent dat de voorziene 120 lestijden hiervoor volstaan, maar wenst ook dit aspect ten gepaste tijde te evalueren (zie punt 6: evaluatie).

Voor de “opstap Frans/Engels – functioneren” is het duidelijk dat de cursist hiermee een opstap krijgt naar richtgraad 1, niveau 1.1 Frans/Engels in het OSP.

5 Modularisering en maatwerk

De raad acht het wenselijk dat de centra in staat zouden gesteld worden om “maatwerk” aan te bieden,

- als de functionaliteit van het leren van bepaalde groepen cursisten een andere clustering vereist;
- als het erop aankomt om op een goede manier in te spelen op vragen van samenwerkende organisaties;
- voor cursisten die omwille van de functionaliteit horizontale trajecten willen volgen. Hun leertijd wordt heel lang indien zij het volledig pad met alle doelen zoals voorzien in de modules willen afleggen.

De raad vraagt dat de centra de mogelijkheid zouden blijven krijgen om opleidingen op maat samen te stellen, via een eigen selectie en groepering van doelen uit bestaande opleidingen en modules. Niet alleen kunnen dergelijke cursussen op maat maatschappelijk zeer zinvol zijn, zij kunnen ook de opstap naar het “reguliere” aanbod bewerkstelligen. De raad zou het jammer vinden mochten dergelijke initiatieven niet meer mogelijk zijn.

6 Implementatie en evaluatie

De raad vraagt dat de implementatie van de modulaire opleidingen de nodige tijd zou krijgen alvorens geëvalueerd te worden. Twee schooljaren zijn volgens de raad een minimum.

De raad vraagt dat bij de evaluatie van de modulaire opleidingen in de basiseducatie, ook de inzichten en ervaringen van de betrokkenen uit het veld zouden worden meegenomen (cursisten, educatieve medewerkers, coördinatoren).

7 Getuigschrift basisonderwijs

Het decreet basisonderwijs bepaalt dat de centrale examencommissie georganiseerd wordt in basisscholen. Volgens de Vlaamse Onderwijsraad⁴ moet men echter ook overwegen of de centrale examencommissie, die een getuigschrift van het basisonderwijs uitreikt, niet beter een plaats krijgt in de centra voor basiseducatie. Zij ontwikkelden expertise in het lesgeven en evalueren van volwassenen. Dit is een fundamenteel andere benadering dan in het basisonderwijs. Dezelfde overweging kan gemaakt worden met betrekking tot het uitreiken van het getuigschrift van de eerste graad secundair onderwijs.

De raad bracht dit advies uit met eenparigheid van stemmen op 26 april 2005 in aanwezigheid van 18 stemgerechtigde leden.

Monique De Ridder
secretaris

Jos Blendeman
voorzitter

⁴ Algemene Raad, Advies over de (h)erkenning van eerder/elders verworven competenties. Een standpunt van de onderwijspartners. 17 juni 2003 (AR/RHE/ADV/015).

Bijlage 1: beoordelingscriteria

De Raad Volwassenenonderwijs hanteerde, na evaluatie en enige bijstelling, dezelfde criteria als voor de beoordeling van de opleidingsprofielen NT2, wiskunde en ICT in 2003.

1 Vormvereisten

Vermeldt het opleidingsprofiel het minimale aantal lestijden dat de opleidingen moeten tellen?

Wordt het minimale aantal lestijden van elke module vermeld? Omvat elke module minimum 40 uren?

Wordt het beginniveau en eindniveau van elke module vermeld?

Zijn alle begrippen die voor een correcte lectuur van de opleidingsprofielen onontbeerlijk zijn, nauwkeurig gedefinieerd?

2 Inhoud van het opleidingsprofiel

Werd het opleidingsprofiel afgeleid van relevant referentiemateriaal?

Kunnen de cursisten op basis van de inhoud en competenties verwerven waarmee zij hun professioneel, educatief en/of maatschappelijk functioneren kunnen verbeteren?

Bieden de opleidingsprofielen voldoende ruimte voor inhoudelijke differentiatie of individualisering?

3 (H)erkenbaarheid van studiebewijzen en (deel)certificaten

Is het duidelijk welk studiebewijs en/of certificaat de opleiding zal afleveren?

Zijn de studiebewijzen en/of deelcertificaten ofwel herkenbaar voor én inzetbaar op de arbeidsmarkt, ofwel maatschappelijk herkenbaar ofwel een noodzakelijke opstap voor verdere vorming?

4 Volgorde van de modules

Is er een logische opbouw in de volgorde van de modules?

Sluiten de modules inhoudelijk op elkaar aan? Sluiten eindniveau en beginniveau van de volgende module op elkaar aan?

Zijn de instapvrije modules vlot toegankelijk?

5 Aansluiting bij opleidingsprofielen van andere aanbieders

Biedt het opleidingsprofiel vakinhoudelijk aansluitingsmogelijkheden met opleidingen van andere opleidingsverstrekkers in het volwassenenonderwijs/de volwasseneneducatie?

Biedt het opleidingsprofiel qua sleutelcompetenties aansluitingsmogelijkheden met opleidingen van opleidingsverstrekkers in de andere sectoren van het volwassenenonderwijs/de volwasseneneducatie?

6 Haalbaarheid van de modules in het opleidingsprofiel

Zijn alle modules haalbaar in de basiseducatie?

- naar profiel van de cursist,
- naar beschikbaar aantal uren,
- naar moeilijkheidsgraad,...

7 Verhouding tot de missie van de basiseducatie

Dekken de nieuwe opleidingsprofielen het reeds bestaande aanbod in de basiseducatie?

Is er een evaluatie van de modulaire opleidingsprofielen voorzien?

Bijlage 2: inhoudstafel

1	Synthese.....	1
2	Situering	1
2.1	Wettelijke basis van de adviesvraag	1
2.2	Voorwerp van de adviesvraag	1
3	Reglementair kader van de modularisering in de basiseducatie	2
4	Beoordeling van de modulaire opleidingen	3
4.1	Algemene bemerkingen over alle ter advies voorliggende opleidingen	3
4.1.1	Instapvereisten.....	3
4.1.2	(H)erkenbaarheid van studiebewijzen	3
4.1.3	Haalbaarheid van de modules in de modulaire opleidingen.....	3
4.1.4	Formulering van de ontwikkelingsdoelen	4
4.1.5	Vakkenconcordanties.....	4
4.2	Beoordeling van de opleidingen Maatschappij-oriëntatie	4
4.2.1	Benamingen van de opleidingen	4
4.2.2	Inhoud en opbouw van de opleidingen.....	5
4.3	Beoordeling van de modulaire opleiding Nederlands (NT1)	5
4.3.1	Instapvereisten.....	5
4.3.2	Inhoud en opbouw van de opleiding.....	5
4.3.3	Vermeldingen op de studiebewijzen.....	6
4.4	Beoordeling van de modulaire opleidingen Opstap Frans en Opstap Engels.....	6
4.4.1	Instapvereisten.....	6
4.4.2	Inhoud en opbouw van de opleidingen.....	6
4.4.3	Aansluiting bij vervolgtrajecten	8
5	Modularisering en maatwerk	8
6	Implementatie en evaluatie	8
7	Getuigschrift basisonderwijs.....	9
	Bijlage 1: beoordelingscriteria	10